

เดิหน้า ปฏิรูปการศึกษา 2559

☛ นำเสนอเมื่อ 28 ม.ค. 2559

โดย เพชร เหมือนพันธุ์

พล.อ.ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
พินิจนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเรื่องการ "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" Kick off ออกไปเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน
2558
เพื่อขับเคลื่อนรัฐนาวาการศึกษาไทยให้ก้าวเข้าสู่สนามแข่งขันในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกด้วยนโยบายสั
นงู ว่า "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" ได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็ว เขาถึงภายในรั้วโรงเรียน
เขาใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุดตั้งแต่มีนโยบายปฏิรูปการศึกษามาในรอบ 20 ปี
นโยบายนี้หากมีการขับเคลื่อนจัดการที่ดีจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน

พลังแรงสั่นสะเทือนนโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" เหมือนแผ่นดินไหวเล็กๆ
แต่มีพลังอำนาจขับเคลื่อนสูง สั่นสะเทือนไปถึงสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ
เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของนักเรียน ของครู และผู้ปกครอง เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร
พลังอำนาจคลื่นสั่นสะเทือนจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงตามมา และจะมีอาฟเตอร์ช็อก (After
Shock) ตามมาอีกหลายครั้ง จะเกิดปฏิกิริยาโต้กลับ (Reaction) จากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือครู นักเรียน
ผู้ปกครอง และสังคม เพราะนโยบายนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน
และจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปถึงโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างเวลาเรียน และการวัดผลการเรียน

ผลกระทบจากนโยบายนี้คือสไตลการสอนของครูจะถูกปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับธรรมชาติของรายวิชา
เด็กลดเวลานั่งเรียนในห้องลง ครูลดเวลายืนอธิบายบรรยาย (Lecture) หนาชั้นตลอดวันลง
"กิจกรรมการเพิ่มเวลารู้"
จะเป็นแรงขับเคลื่อนทุกสถาบันการศึกษาแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรขององค์กรตน

การเปลี่ยนแปลงจะยังไม่หยุดนิ่งจนกว่าพลังอำนาจของนโยบายจะนิ่ง
เมื่อพลังขับเคลื่อนสงบลงก็จะตกผลึก กลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ขององค์กรที่จะเกิดขึ้น

ในสิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือฟินแลนด์ เขาจะจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สัมผัสกับโลกเสมือนจริง
ได้เรียนรู้จากการกระทำ เริ่มจากกิจกรรมการฝึกนิสัย กิริยามารยาท การสร้างความมีระเบียบ ความมีวินัย
ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจนักกีฬา ผ่านกิจกรรมชั้นเรียน กิจกรรมหน้าเสาธง
กิจกรรมความรับผิดชอบต่อรักษาความสะอาดห้องเรียน บริเวณโรงเรียน กิจกรรมจิตอาสา
กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมคณะสื่อนักเรียน ฯลฯ ในกิจกรรมชมรมนักเรียนที่เขาจัดจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ
ประเภทที่ 1 เป็นกิจกรรมชุมนุมที่ไร้กำลัง เช่น ชุมนุมนักกีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล บาสเกตบอล
เทนนิส ฯลฯ ดนตรี ศิลปะ และประเภทที่ 2 ชุมนุมนเชิงวิชาการ เช่น ชุมนุมนภาษาไทย ชุมนุมนภาษาอังกฤษ
ชุมนุมนภาษาต่างประเทศ ชุมนุมนวิทยาศาสตร์ ชุมนุมนคณิตศาสตร์ ชุมนุมนบรรณารักษ์ ชุมนุมนเกษตรกร ฯลฯ

และกิจกรรมฝึกประสบการณ์ เช่น กิจกรรมออกฝึกงานหรือออกฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จะมีการออกไปสัมผัสกับสถานประกอบการจริง ได้ไปฝึกงานในสถานประกอบการ

ต่างประเทศให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กที่เรียนอยู่ในระดับชั้น ม.2 เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีพลังมาก เริ่มแสวงหาประสบการณ์ อยากรู้อยากเห็นอยากเป็น เป็นวัยที่ก้าวเขาสู่วัยรุ่นเต็มที่ หากทางโรงเรียนไม่จัดให้ เด็กจะก้าวร้าว กอกรวน เกเร สร้างปัญหาให้แก่โรงเรียน ในประเทศไทยเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นจะถูกโรงเรียนละเลยไม่ให้ความสนใจ เพราะทุกโรงเรียนต่างหันไปสนใจเด็กนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกโรงเรียนต่างผลักดันให้เด็กมัธยมศึกษาตอนปลายไปสอบเข้าเรียนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุด เด็กมัธยมศึกษาตอนต้นจึงถูกปล่อยทิ้ง ต่างจากโรงเรียนมัธยมในต่างประเทศ

ปรากฏการณ์จากคลื่นกระแสพลังผลักดันลูกแรกที่จะเกิดกับครู นักเรียน ผู้ปกครองคือ อากาศแตกตื่นตระหนกโกลาหล (Chaos) ตอตาน หรือแรงผืนแรงขึ้นตอนโยบายน จนกว่าพลังอำนาจของแรงสั่นสะเทือนของนโยบายจะหยุดนิ่ง หลังจากนั้นเมื่อทุกอย่างสงบ ปรับตัวลงได้ สิ่งใหม่ๆ จะเกิดขึ้นหรือจะอุบัติขึ้น ความเปลี่ยนแปลงจะตามมา

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนต้องปรับกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm Shift) คำกล่าวอ้างที่ว่า "เพิ่มเวลามั่วให้เด็ก เพิ่มภาระให้ครู เพิ่มเวลาเล่นให้เด็ก" หรือสารพัดข้ออ้างเพื่อป้องกันตนเอง (Self defense) หรือกลไกป้องกันตนเอง (Defense Mechanic) ใหญ่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และต้องสนองนโยบายให้ได้รับมือกับอาฟเตอร์ช็อก (After Shock) ที่จะตามมาอีกหลายลูกให้ทัน

อาฟเตอร์ช็อกลูกที่ 1 คือการปฏิรูปหลักสูตรให้สอดคล้องกับเวลาเรียน บางวิชาจะถูกตัดออกไปเพราะเด็กสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ เด็กเรียนรู้อยู่ด้วยตนเอง เรียนรู้จากสังคมได้ หลายวิชาที่เป็นขยะ (Garbage) จะต้องตัดทิ้งไป เนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อน เรียนแล้วเรียนอีกจะต้องตัดออก เช่น ในรายวิชาภาษาไทย มีเนื้อหาที่ว่าด้วยอักษร 3 หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ เรียนมาตั้งแต่ชั้น ป.3-4 จนถึงระดับปริญญาตรี หรือในวิชาคณิตศาสตร์ที่เนื้อหาไม่ได้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริง วิชาการเงินการบัญชีที่ทุกคนจำเป็นต้องสัมผัสต้องไขกลับไม่มีสอนในโรงเรียน การรื้อโครงสร้างของหลักสูตรของเนื้อหาวิชาจะต้องสร้างคนไทย ครูไทย นักเรียนไทย ให้มีความรู้เรื่องเงิน เรื่องบัญชีรับ-จ่าย หลายวิชาในห้องเรียนในหลักสูตรไม่มีความจำเป็นในชีวิตของผู้เรียน ไม่แก้ปัญหาในอนาคต เป็นขยะในหลักสูตร ควรตัดทิ้ง เรียนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ที่ผ่านมามีคนไปดูงานประเทศไหนมาเห็นของเขาดูก็เอามาจับยัดใส่เข้าไปในหลักสูตร เข้าไปในชั้นเรียน เด็กเรียนจนล้าล้า เรียนจนเบลอแต่ไม่เกิดการเรียนรู้ เพราะเด็กไม่รับหรือรับไม่ได้ ก็เหมือนเทน้ำใส่ลงไปในแก้วที่น้ำมันเต็มจนล้นแก้วแล้ว

อาฟเตอร์ช็อกลูกที่ 2 คือพฤติกรรมการสอนของครูต้องเปลี่ยนแปลง การจัดทำแผนการสอน (Lesson Plan) ต้องเปลี่ยนแปลง ครูที่เก่งคือครูที่สร้างแรงบันดาลใจให้เด็กสามารถรู้จักคิดแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โซเครติส (Socrates) กล่าวว่า "ฉันไม่เคยสอนอะไรใครเลย ฉันเพียงแต่ทำให้เขาคิดเป็นเท่านั้น" สไตลการสอนแบบเล็กเชอร์ (Lecture) ที่ครูยืนพูดอยู่หน้าห้องคนเดียวตลอดชั่วโมงตลอดวัน เป็นพระเอกอยู่คนเดียวนั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้น้อยมาก ควรลด เลิก ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนผ่านโครงงานผ่านการได้ฝึกปฏิบัติจริงในโรงฝึกงานในสถานประกอบการ ผ่านการทำกิจกรรมชุมนุม จะสร้างให้เกิดการเผชิญกับปัญหาจริง เด็กได้ร่วมกันหาวิธีการแก้ปัญหา ได้การแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นทีม การเผชิญปัญหา ทำให้ต้องมีการคิดแก้ปัญหา คิดวางแผน คิดออกแบบกิจกรรมการสร้างปัญหา แก้ปัญหาขณะดำเนินการ ซึ่งเป็นขบวนการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง การทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เลือกทางเลือกที่ดีที่สุดที่เหมาะสมเป็น ความรู้ทุกวันนี้แขวนอยู่ในอากาศ แขวนอยู่ในคลื่นแม่เหล็กอยู่กับครู Google

ดังนั้น เมื่อฐานของความรู้เปลี่ยนจากครูไปอยู่ที่สื่อ Online แล้ว ครูก็มีหน้าที่จัดให้นักเรียนรู้จักใช้เครื่องมือแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองเท่านั้น

อาฟเตอร์ซ็อกลูกที่ 3 คือวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเด็กจะเปลี่ยนไป

เด็กจะมีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูหยุดสอนแบบเก่า หันไปสอนแบบทันสมัย นักเรียนหยุดเรียนในรูปแบบเดิม หันไปเรียนในรูปแบบใหม่ หยุดการจัดกิจกรรมเขารวมชุมนุมแบบบังคับ หรือเกณฑ์เขารวมกิจกรรม เปลี่ยนเป็นให้เด็กมีความหิวกระหาย มีความกระตือรือร้นที่จะเขารวมกิจกรรม ใครไม่ได้เขารวมกิจกรรมจะเป็นความเสียหาย จะไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน เขากลุ่มไม่ได้ ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างสนุกสนานและมีความหมายด้วยตนเอง กิจกรรมนักเรียนจะเป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน สร้างให้เป็นนักสู้ สร้างให้เป็นนักกีฬา สร้างให้เป็นนักเผชิญปัญหา

ในวันที่ดูฟุตบอลเยาวชนเอเชียไปโอลิมปิกที่ กาตาร์ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น นั่งดูไปก็เอาใจช่วยทีมชาติไทยไป หวังว่าทีมไทยน่าจะมีโอกาสชนะญี่ปุ่นบ้าง แต่ขณะที่นั่งดูไปก็มีสิ่งหนึ่งที่อุบัติขึ้นในสมองของผู้เขียน คือรูวานักกีฬาฟุตบอลของญี่ปุ่นมีชิป (Chip) สำคัญตัวหนึ่งที่ฝังอยู่ในสมองของนักฟุตบอลญี่ปุ่นทุกคนคือ "เขาต้องชนะเท่านั้น" ซึ่งสิ่งนี้ถูกปลูกฝังมาในสมองของเด็กทุกคนตั้งแต่วันเข้าโรงเรียน ฝังอยู่ในกิจกรรมนักเรียนของเด็กของทุกโรงเรียน คือการได้เขารวมกิจกรรมในภาคบ่ายนั้น เด็กญี่ปุ่นจะได้รับการปลูกฝังว่าต้องมีการวางแผนก่อนเล่นทุกครั้ง และการวางแผนจะต้องวางแผนเพื่อเอาชนะคู่แข่งต่อสู้ให้ได้ทุกครั้ง และทุกครั้งที่มีกิจกรรมจะมีครูหรือผู้ที่มีความรู้มาเป็นโค้ชให้ทุกครั้ง เด็กทุกคนจะมีความหิวกระหายที่จะเขารวมกิจกรรมทุกคน มีระเบียบ มีวินัยการทำงานเป็นทีม การเคารพกฎกติกาในการเล่นจะถูกปลูกฝังไปด้วยทุกครั้ง ดังนั้น กีฬาฟุตบอลเยาวชนไปโอลิมปิกโลกในวันนั้น "ฉันต้องเป็นฝ่ายชนะเท่านั้น"

อาฟเตอร์ซ็อกลูกที่ 4 คือกิจกรรมการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลในโรงเรียนที่เราถือปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้เป็นกิจกรรมที่ล้าสมัย การวัดผลที่ใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ (ปรนัย) เกิดขึ้นมาในประเทศไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ.2508-2510 และมารุ่งเรืองประมาณปี พ.ศ.2513-2516 และมาเป็นกฎหมายปรากฏในหลักสูตรปี 2521 และยังมีมาจนทุกวันนี้ เป็นเครื่องมือวัดผลที่ใช้ได้ในเฉพาะบางแห่งบางเรื่อง แต่ไทยเอามาใช้ในทุกแห่งทุกเรื่อง ทุกสถานที่ทุกเวลา เพราะผลดีคือมันง่าย สะดวก เป็นวิทยาศาสตร์ มีความเที่ยงตรงสูง ง่าย สอนผู้เสียไม่มีใครพูดถึง เช่น ลอกกันได้ง่าย เด่าได้ง่าย ครูผู้สอนผู้วัดผลก็เมกอัพ นั่งเทียนให้เกรดให้คะแนนได้ง่าย ครูที่เกี่ยวข้องบางคนสามารถยกเมฆได้ เป็นข้อสอบที่ไม่ส่งเสริมให้เด็กคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น สอนให้มันง่าย สอนให้ท่องคำตอบ ขาวลูสุดในไลน์ที่ส่งเป็นภาพถ่ายจากเพื่อนมา พบว่าเด็กเขมรสอบวัดผลด้วยข้อสอบอัตนัยรอยเปอร์เซ็นต์ ใครทุจริตลอกข้อสอบต้องติดคุก

อาฟเตอร์ซ็อกลูกที่ 5 เด็กไทยรู้จักคิด คนไทยมีศักยภาพที่จะเข้าสู่สนามแข่งขันได้อย่างมั่นใจ

จึงเสนอไว้เพื่อให้ผู้มีอำนาจพิจารณา

ที่มา มติชน ฉบับวันที่ 28 ม.ค. 2559 (กรอบบ่าย)